herpy

WARANY

Waran szmaragdowy

Varanus prasinus

Varanus prasinus to smukły, szmaragdowozielony, nadrzewny waran z lasów deszczowych Nowej Gwinei, z chwytnym ogonem i czarnymi, kątowymi pręgami na grzbiecie. Jest piękny, ale wymagający: łatwo się odwadnia, potrzebuje jednocześnie wysokiej temperatury i wysokiej wilgotności, a śmiertelność jest największa w pierwszych latach w niewoli.

Rodzina: Varanidae Nazwa angielska: Emerald Monitor

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**60-90 cm** długość całkowita z ogonem
Waga	**110-450 g**
Długość życia	**10-15 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny**
Środowisko	**Las deszczowy**
Trudność	**Doświadczony**

HODOWLA

Min. terrarium	**120 × 70 × 150 cm** D × S × W dla 2 dorosłych osobników
Temperatura w dzień	**26-30 °C**
Miejsce wygrzewania	**40-54 °C**
Temperatura w nocy	**22-24 °C**
Wilgotność	**60-80%**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**2-3 jaj**
Inkubacja	**168-170 dni** przy 30 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Varanus prasinus to mały lub średniej wielkości waran, przystosowany do życia w koronach drzew. Ciało jest wydłużone, ogon ma okrągły przekrój i potrafi chwytać gałęzie, a palce zakończone są silnymi pazurami. Barwa podstawowa to jasna szmaragdowa zieleń, a w poprzek grzbietu biegną czarne, kątowe pręgi, które prawdopodobnie maskują zwierzę wśród liści.

Gatunek opisano w 1839 roku i należy on do grupy dziewięciu blisko spokrewnionych, nadrzewnych waranów z Nowej Gwinei i okolicznych wysp. Większość krewniaków żyje tylko na jednej wyspie i jest czarna, niebieska, żółta lub oliwkowozielona, natomiast *V. prasinus* ma zdecydowanie największy zasięg. *V. kordensis* przez długi czas uważano za odmianę *V. prasinus*, więc starsze relacje o hodowli i rozmnażaniu mogą dotyczyć jednego lub drugiego gatunku. Warto o tym wiedzieć, porównując informacje ze starszą literaturą lub kupując zwierzęta niepewnego pochodzenia. Taksonomia wciąż się zmienia i niektóre populacje mogą wymagać rewizji.

Dorosłe zwierzę ma długość od pyska do kloaki około 23-27 cm i długość całkowitą 60-90 cm, z czego większość przypada na ogon. Masa ciała wynosi zwykle 110-300 g, ale samiec mierzący około 90 cm może ważyć nawet 450 g. Młode bywają turkusowe, a osobniki z odłowu, które długo żyją w niewoli, mogą tracić żółte odcienie i stawać się bardziej niebieskozielone. Przyczyna nie została wyjaśniona, ale podejrzewa się dietę i zbyt małą ilość światła UV.

To nie jest gatunek dla początkujących. Łatwo się odwadnia, potrzebuje jednocześnie wysokiej temperatury i wysokiej wilgotności powietrza, a przez całe życie musi dostawać żywe owady kilka razy w tygodniu. W niewoli może dożyć co najmniej 10-13 lat, więc licz się z wysokim, urządzonym terrarium, stałymi wydatkami na pokarm i codzienną uwagą przez ponad dekadę. Śmiertelność w niewoli jest największa w pierwszych dwóch latach, dlatego jest to gatunek dla kogoś, kto ma już doświadczenie z gadami i potrafi utrzymać stabilny mikroklimat i karmienie.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Występowanie i środowisko

Varanus prasinus występuje na Nowej Gwinei oraz na wielu wyspach Cieśniny Torresa między Nową Gwineą a Australią. Na samej Nowej Gwinei jest znany zarówno z Papui-Nowej Gwinei, jak i z indonezyjskiej części wyspy, a miejsce typowe leży na zachodnim wybrzeżu wyspy. Najdalej na południe wysunięte pewne stwierdzenia pochodzą z wysp Moa, Badu i Mabuiag w Cieśninie Torresa, należących do Australii. Gatunek notowano też m.in. na Boigu, Saibai, Dauan i Mer.

Doniesienia o zielonych waranach na samym Półwyspie York w Queenslandzie nigdy nie zostały potwierdzone zdjęciem ani okazem dowodowym, a żyje tam inny, ciemniejszy gatunek nadrzewny, *V. keithhornei*. Mapa pokazuje więc Nową Gwineę i Cieśninę Torresa, a stwierdzeń z kontynentalnej Australii nie uznaje się za pewny zasięg.

> **Naturalny zasięg:** Papua-Nowa Gwinea, Indonezja i Australia.

ŚRODOWISKO

Gatunek żyje w tropikalnym nizinnym lesie deszczowym, gdzie przebywa wysoko w koronach drzew i na cienkich gałęziach. Na wyspach Cieśniny Torresa widywano go także w zaroślach i w pobliżu zabudowań. W naturze trudno go dostrzec, ponieważ zielona barwa i czarne pręgi pasują do światła wśród liści, dlatego istnieje niewiele bezpośrednich obserwacji. Większość wiedzy o jego zachowaniu pochodzi od zwierząt w niewoli.

Klimat jest ciepły i wilgotny. Nie jest znany żaden chłodny okres dla tego gatunku, więc nie stosuje się zimowania. Pokarm stanowią głównie owady i inne bezkręgowce. W niewoli zwierzęta przyjmują też małe ryby i skorupiaki, ale nie wiadomo, by był to normalny pokarm w naturze. Terrarium ma odtwarzać gęsty, jasny baldachim koron z ciepłymi plamami słońca i wysoką wilgotnością przez większą część dnia.

Hodowla

TERRARIUM

Para lub pojedyncze dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 120 × 70 × 150 cm (długość × szerokość × wysokość), a większe jest lepsze. Wysokość jest ważniejsza niż powierzchnia dna, ponieważ gatunek wykorzystuje przestrzeń w pionie. Świeżo wyklute młode można trzymać w szklanym terrarium 60 × 30 × 75 cm, dopóki nie przeniesie się go do dużego terrarium. Nie wiadomo, ile młodych może dzielić mniejsze terrarium.

Urządź je wieloma gałęziami różnej grubości, zarówno ukośnymi, jak i pionowymi, oraz korkowymi dziuplami na ścianach, aby zwierzę mogło spać w ukryciu. Korek na tylnej ścianie to dobry, przewiewny wybór. Żywe lub sztuczne rośliny o dużych liściach dają kryjówki i pomagają utrzymać wilgotność. Jako podłoże sprawdza się włókno kokosowe i suche liście, codziennie zraszane wodą. Podłoże musi zatrzymywać wilgoć i ponownie wysychać. Miska z wodą musi stać zawsze, a odchody i zabrudzone podłoże usuwa się codziennie.

Zwierzęta spadające z góry mogą poważnie się zranić, więc gałęzie muszą być pewnie zamocowane i nie zbyt wysoko nad twardym podłożem. Drzwi i klapy muszą się solidnie zamykać, bo zwierzę jest szybkie i dobrze się wspina. Wszystkie źródła ciepła muszą być osłonięte kratką lub umieszczone poza zasięgiem, ponieważ wspinający się waran może się inaczej poparzyć o lampę.

TEMPERATURA

Varanus prasinus potrzebuje dużego gradientu temperatur. Powietrze w terrarium utrzymuje się w dzień na poziomie 26-30 °C, chłodniej na dole i cieplej w pobliżu miejsca do wygrzewania. Miejsce do wygrzewania pod lampą halogenową powinno mieć 40-54 °C. Jest to temperatura powierzchni, mierzona termometrem na podczerwień, a nie termometrem w powietrzu, a miejsce do wygrzewania musi być umieszczone tak wysoko, by zwierzę samo mogło wybrać odległość od lampy.

Temperatura nocna nie jest znana; spadek do 22-24 °C w nocy pasuje do klimatu tropikalnego. Nie stosuje się chłodnego okresu zimowego. Ospałe zwierzę, które leży na dnie i unika światła, to sygnał alarmowy. Używaj termostatu i mierz w kilku miejscach terrarium.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Varanus prasinus jest wrażliwy na suszę, a wysoka wilgotność powietrza to jeden z najważniejszych czynników. Celuj w 60-80 %, z najwyższymi wartościami w pierwszej części dnia i nieco suchszym powietrzem pod wieczór, aby podłoże i gałęzie mogły przeschnąć. Automatyczny system zraszający dwa razy dziennie może utrzymać wilgotność powyżej 70 %, podczas gdy codzienne ręczne zraszanie daje często tylko około 50-70 %.

Zraszaj gałęzie, liście i ściany tak dokładnie, żeby pozostawały krople, które zwierzę może zlizywać. Krople na liściach to naturalne źródło wody dla zwierzęcia z lasu deszczowego, a miska z wodą musi stać dodatkowo. Mierz cyfrowym higrometrem i zadbaj o dobrą wentylację, aby powietrze nie stało, a podłoże nie zaczęło pleśnieć. Oznaki zbyt małej ilości wody to zapadnięte oczy, wiotka skóra, gęsta ślina i ciemne, twarde odchody.

OŚWIETLENIE I UVB

Varanus prasinus jest aktywny w dzień i potrzebuje mocnego światła. Użyj silnej lampy halogenowej lub punktowej nad miejscem do wygrzewania oraz świetlówki o dużej jasności nad całym terrarium, włączonych przez około 12 godzin dziennie, co odpowiada tropikalnej długości dnia. W nocy musi być ciemno.

Zalecane jest UVB. Zapotrzebowanie waranów na światło UV jest słabo zbadane i gatunek może się rozmnażać bez niego, ale brak UV może nasilać zmiany kostne u młodych, a osobniki z odłowu tracące żółte odcienie w niewoli wskazują w tym samym kierunku. Użyj świetlówki UVB odpowiadającej strefie Fergusona 3, zamontowanej tak, by zwierzę mogło wybrać, czy siedzi bliżej, czy dalej. Strefa ta odpowiada innym dziennym, ciepłolubnym gadom. Wymieniaj świetlówkę UVB zgodnie z zaleceniami producenta.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

W naturze *Varanus prasinus* żywi się głównie owadami i innymi bezkręgowcami. Żywe owady, z karaczanami dubia jako pokarmem podstawowym, utrzymują dorosłe zwierzęta w dobrym zdrowiu, uzupełniane raz w tygodniu dużymi mącznikami i larwami chrząszcza *Pachnoda butana*. Karm trzy razy w tygodniu, dodając suplement do każdego posiłku, na zmianę wapń oraz preparat witaminowo-mineralny z D3. Urozmaicaj owady, oprószaj je suplementem i podawaj tylko tyle, ile zwierzę zje w ciągu 15-20 minut.

Oprócz owadów gatunek chętnie przyjmuje małe ryby i skorupiaki. Kręgowce powinny stanowić tylko niewielką część diety. Gatunek może się rozmnażać na diecie złożonej niemal wyłącznie z myszy, ale dieta i kondycja rodziców wpływają na młode, a zmiany kostne u młodych są realnym ryzykiem. Szczury i myszy jako pokarm podstawowy prowadzą do otyłości i źle pasują do gatunku, który w naturze żywi się głównie owadami. Podawaj je najwyżej jako okazjonalny przysmak.

Młode karmi się małymi świerszczami i innymi drobnymi owadami oprószonymi wapniem i muszą dostawać jedzenie codziennie. Najlepszą wskazówką, jak często i ile podawać, jest masa i sylwetka młodego, więc waż je regularnie.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Varanus prasinus jest szybki i płochliwy i ma silne, ostre pazury, które mogą rozorać skórę, gdy zwierzę wczepia się w dłoń i ramię. Ugryzienie warana tej wielkości nie powoduje poważnych obrażeń, ale głębokie ugryzienie lub zadrapanie pazurem należy przemyć, zdezynfekować i doglądać. Nigdy nie trzymaj zwierzęcia za silny, chwytny ogon.

Manipulacja stresuje zwierzę i dopóki przyzwyczaja się do nowego domu, trzeba zostawić je w spokoju. Gdy się zaaklimatyzuje, można je spokojnie oswajać, codziennie podchodząc w ten sam sposób, podając jedzenie z pęsety i pozwalając mu samemu podejść do ręki, zamiast je łapać. Sesje powinny być krótkie i nigdy nie pozwól zwierzęciu spaść. Jeśli weterynarz ma się nim zająć, mogą być potrzebne rękawice i dwie osoby. Gatunek jest przede wszystkim zwierzęciem do obserwacji, a nie do codziennego brania na ręce.

Warany mogą przenosić salmonellę, nie będąc chore. Myj ręce mydłem po każdym kontakcie ze zwierzęciem, terrarium i wyposażeniem, a dzieci i osoby z obniżoną odpornością trzymaj z dala od odchodów i wody. Gatunek można trzymać pojedynczo lub w parach, a para może dzielić jedno terrarium. Nie wiadomo, czy dwa samce mogą żyć razem, i odradza się

to.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Wiek i masa ciała w momencie osiągnięcia dojrzałości płciowej nie są znane dla *Varanus prasinus*, a różnice między płciami są niewielkie. Samica niekoniecznie jest większa od samca, a samiec może być o kilka centymetrów dłuższy od pyska do kloaki. Określenie płci wymaga doświadczenia. Niech płeć określi weterynarz z doświadczeniem w waranach, zanim zwierzęta zostaną połączone, i poczekaj, aż oba będą w pełni wyrośnięte.

GODY I KOPULACJA

Varanus prasinus był wielokrotnie rozmnażany w niewoli i nie wymaga chłodnego okresu spoczynku. Kopulacje mogą zacząć się w czerwcu i powtarzać się kilka razy dziennie przez tydzień. Połącz zwierzęta w dużym terrarium z wieloma kryjówkami i obserwuj je uważnie: samica musi mieć możliwość unikania samca.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica *Varanus prasinus* składa około miesiąca po pierwszej kopulacji małe zniesienie liczące 2-3 jaja; liczba ta opiera się na niewielu zwierzętach. Może złożyć jaja na wierzchu skrzynki lęgowej zamiast w podłożu, a zdeformowane jaja mogą trafić do miski z wodą. Skrzynka lęgowa powinna mieć około 20 × 20 × 60 cm, być wypełniona włóknem kokosowym i torfowcem i mieć 26-29 °C. Nie wiadomo, ile zniesień samica składa w ciągu roku. Daj samicy głęboką skrzynkę lęgową z wilgotnym podłożem, aby nie była zmuszona składać jaj na dnie terrarium lub w wodzie.

INKUBACJA

Jaja *Varanus prasinus* inkubuje się w zamkniętym plastikowym pojemniku o pojemności około 7 l, do połowy wypełnionym wermikulitem zwilżonym wodą w proporcji 1:1 wagowo i przykrytym przepuszczającą powietrze folią. W 30 °C (± 0,5 °C) wyklucie następuje po 168-170 dniach. Krótko przed wykluciem jaja mogą się przebarwiać i zapadać, a zarodki mogą obumierać tuż przed wykluciem. Zapadnięte jaja mogą oznaczać, że podłoże inkubacyjne robi się zbyt suche, więc regularnie kontroluj wilgotność przez cały długi okres inkubacji. Temperaturowa determinacja płci nie jest znana.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Świeżo wyklute młode *Varanus prasinus* waży około 5,7 g i ma około 19 cm długości; liczby te opierają się na niewielu zwierzętach. Można je trzymać w małym szklanym terrarium z korkiem na ścianach i gałęziami. Deformacje szkieletu mogą występować już przy wykluciu i nasilać się z wiekiem. Przyczyna jest niejasna, ale brak światła UV może je pogłębiać. Dlatego od początku zapewnij młodym UVB, wapń i D3, wilgoć i ciepło. Młode karmi się małymi owadami oprószonymi wapniem i regularnie waży. Trzymaj je pojedynczo, dopóki nie ma pewności, że nie gryzą się nawzajem. Nie wiadomo, jak szybko młode rosną.

Zdrowie i częste błędy

Osobniki *Varanus prasinus* w handlu pochodzą zarówno z hodowli, jak i z odłowu. Należy wybierać zwierzęta z hodowli. Osobniki z odłowu mogą mieć pasożyty, są często odwodnione i zestresowane po transporcie, a każde nowo kupione zwierzę powinno mieć badanie kału u weterynarza z doświadczeniem w gadach. Śmiertelność jest szczególnie wysoka w pierwszych dwóch latach w niewoli. Typowe problemy to:

- Odwodnienie. Najczęstszy błąd w hodowli. Długotrwałe odwodnienie może prowadzić do dny moczanowej, częstej u waranów. Utrzymuj wysoką wilgotność, zraszaj codziennie i zapewnij wodę do picia.
- Choroby kości i niedobór wapnia, zwłaszcza u młodych i samic rozpłodowych. Podawaj wapń i D3, urozmaicaj owady i stosuj UVB. Objawy to miękkie szczęki, wygięte kończyny, drżenie i słaby chwyt.
- Zbyt dużo tłustych kręgowców w diecie, co prowadzi do otyłości. Owady powinny pozostać pokarmem podstawowym.
- Upadki z góry terrarium ze złamaniami kończyn lub urazami kręgosłupa. Urządź terrarium pewnie zamocowanymi gałęziami i miękkim podłożem.
- Oparzenia od nieosłoniętych lamp.
- Pasożyty i salmonella. Zrób badanie kału i myj ręce.

- Problemy ze składaniem jaj u samic bez skrzynki lęgowej lub z niedoborem wapnia. Udaj się do weterynarza, jeśli samica wygląda na wysiloną i nie składa jaj.

Zdrowe zwierzę ma czyste, otwarte oczy, pełny ogon, silny chwyt i intensywnie zieloną barwę. Udaj się do weterynarza, jeśli zwierzę traci na wadze, nie je przez kilka tygodni, leży osowiałe, ma zapadnięte oczy, trudności z oddychaniem lub deformacje. Znalezienie weterynarza znającego warany bywa trudne, więc znajdź go, zanim będzie potrzebny.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.